

1 - Rikoksen uhrin oikeudet

Mitä tietoja rikoksen uhri saa viranomaisilta (esim. poliisilta tai syyttäjältä), jo ennen kuin rikosilmoitus on tehty?

Oikeusministeriön julkaisemaan [Tietoa rikoksen uhrin oikeuksista -esitteeseen](#) on koottu asioita, joista uhrilla on oikeus saada viranomaisilta tietoa. Esitteessä kerrotaan lyhyesti muun muassa rikosilmoituksen tekemisestä, uhrien tukipalveluista, oikeudellisesta avusta, mahdollisuudesta saada suojelua, korvausten hakemisesta, oikeudesta tulkkaukseen ja asiakirjojen käännöksiin sekä rikosasioiden sovittelusta. Tulostettava esite on tarkoitettu uhreille jaettavaksi ja tiedottamisen tueksi etenkin poliisin ja muiden esitutkintaviranomaisten toiminnassa. Esitettä voivat käyttää myös oikeusviranomaiset, uhrien tukipalvelut ja muut uhreja kohtaavat tahot.

Uhrille annettavat tiedot voivat vaihdella uhrin tarpeiden, henkilökohtaisten olosuhteiden ja rikoksen luonteen mukaan.

Rikoksen uhri (unionin kansalainen tai unionin ulkopuolisen maan kansalainen) ei asu maassa, jossa rikos tapahtui. Miten hänen oikeuksiaan suojellaan?

Uhri voi saada tukea ja neuvontaa uhrien tukipalveluista, vaikka rikos olisi tehty toisessa valtiossa. Jos uhri on joutunut rikoksen kohteeksi toisessa EU-valtiossa, esitutkintaviranomainen voi tietyissä tilanteissa siirtää sille tehdyn rikosilmoituksen tai aloittamansa esitutkinnan toisen EU-valtion viranomaiselle. Rikosilmoituksen siirtäminen edellyttää muun muassa, että rikos on vakava tai että uhri ei ole voinut tehdä rikosilmoitusta tekopaikan valtiossa. Vakavissa rikoksissa siirtoa harkitaan myös EU:n ulkopuolelle.

Ihmiskaupan uhrilla on oikeus ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän palveluihin, vaikka rikos olisi tapahtunut toisessa valtiossa. Syyttäjä tekee ratkaisun siitä, aloitetaanko epäilyistä ihmiskaupparikoksesta esitutkintaa Suomessa vai ei.

Mitä tietoja hänelle annetaan, jos hän tekee rikosilmoituksen?

Poliisi ja muut esitutkintaviranomaiset antavat uhrille tietoja uhrien tukipalveluista, rikosilmoituksen tekemisestä, oikeudellisesta avusta, mahdollisuudesta saada suojelua, korvausten hakemisesta, oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin, rikosasioiden sovittelusta, oikeudesta saada asian käsittelyä koskevia tietoja, oikeudesta saada tieto vangin tai tutkintavangin vapautumisesta, viranomaisen menettelystä kantelemisesta ja menettelyistä uhrin joutuessa rikoksen kohteeksi muussa kuin asuinvaltiossaan sekä yhteystiedot asiaa koskevia yhteydenottoja varten. Näistä oikeuksista kerrotaan [Tietoa rikoksen uhrin oikeuksista -esitteessä](#).

Rikosilmoituksen jättämisen yhteydessä edellä mainittuja tietoja ei välttämättä anneta, etenkin jos ilmoitus tehdään sähköisesti. Siinä vaiheessa, kun poliisi kuulee uhria, hän samalla tiedottaa mainituista oikeuksista. Esitutkintaviranomainen lähettää uhrille myös aina tiedon esitutkinnan aloittamatta jättämisestä, sen keskeyttämisestä tai päättämisestä.

Onko rikoksen uhrilla oikeus maksuttomiin käänнос- ja tulkkaukspalveluihin

(poliisin tai muiden viranomaisten kanssa asioidessa tai rikostutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana)?

Jokaisella on oikeus käyttää esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä suomea tai ruotsia. Saamelaisilla on kotiseutualueellaan oikeus käyttää saamen kieltä. Viranomaisen on tarvittaessa järjestettävä tulkkaus. Muunkielisen uhrin on saatava käyttää kaikissa rikoksen selvittämiseen liittyvissä tilanteissa kieltä, jota hän osaa. Tarvittaessa viranomaisen on järjestettävä uhrille tulkkaus jollekin hänen osaamalleen kielelle. Tulkkauksen järjestämisestä on huolehdittava esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä myös silloin, kun uhri on viittomakielinen tai tulkkaus on uhrin aisti- tai puhevian takia tarpeen. Tulkilla on vaitiolovelvollisuus. Tulkin palkkion maksaa valtio.

Uhri voi pyytää käännöstä tietyistä keskeisistä asiakirjoista. Käännös voidaan antaa suullisesti, kun oikeusturva ei vaadi asiakirjan kääntämistä kirjallisesti. Joissakin tapauksissa uhrille voidaan kääntää asiakirjan osa tai asiakirjasta tehty yhteenveto.

Esitutkinnassa uhri voi saada käännöksen rikosilmoituksen kirjallisesta vahvistuksesta, päätöksestä lopettaa esitutkinta ja tarvittaessa muusta asian kannalta olennaisesta asiakirjasta. Syyttäjältä uhri voi saada käännöksen päätöksestä olla nostamatta syytettä.

Tuomioistuimessa uhri voi saada käännöksen tuomiosta, istunnon aikaa ja paikkaa koskevasta ilmoituksesta sekä tarvittaessa muusta asian kannalta olennaisesta asiakirjasta.

Miten viranomaiset huolehtivat siitä, että rikoksen uhri ymmärtää heitä ja he uhria (jos kyseessä on lapsi tai vammainen henkilö)?

Viranomaisen on huolehdittava tulkkauksen järjestämisestä esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä silloin, kun uhri on viittomakielinen tai tulkkaus on uhrin aisti- tai puhevian takia tarpeen.

Tietoa rikoksen uhrin oikeuksista -esite on laadittu myös selkokielellä. Jos joudut rikoksen uhriksi - esite on julkaistu sekä selkokielellä että viittomakielellä.

Lapsiin kohdistuneiden rikosten tutkijat ovat saaneet erikoiskoulutuksen, jossa käsitellään muun muassa lapsen kohtaamista ja kuulemista rikosprosessissa. Tietyissä tapauksissa lapsen kuulemisen voi hoitaa myös lasten haastatteluihin erikoistunut psykologi.

Rikoksen uhrien tukipalvelut

Mitä kautta uhri voi saada tukea?

Uhri voi tarvita lääkärin apua tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, kuten sosiaalipäivystystä, sairaalahoitoa sekä fyysistä ja psyykkistä kuntoutusta. Uhri voi käyttää näitä palveluja samoilla edellytyksillä kuin muut asiakkaat.

Monet järjestöt tarjoavat rikoksen uhreille tukea, neuvontaa ja ohjausta. Rikosuhripäivystys antaa kaikenlaisiin rikoksiin ja rikosprosessiin liittyvää apua sekä uhrin oikeuksien käyttämisen kannalta olennaista neuvontaa. Lähisuhdeväkivallan uhrit voivat saada suojaa ja tukea turvakodeista. Joillakin paikkakunnilla on tarjolla erityistukea seksuaalirikoksen uhreille ja maahanmuuttajataustaisille naisille. Ihmiskaupan uhreille on erillinen auttamisjärjestelmä, johon he voivat päästä tietyillä edellytyksillä.

Uhri voi ottaa tukipalveluihin yhteyttä, vaikka ei tekisikään rikosilmoitusta. Jos uhri antaa luvan, poliisi tai muu esitutkintaviranomainen voi välittää hänen yhteystietonsa tukipalveluun, josta otetaan häneen yhteyttä.

Ohjaako poliisi uhrin automaattisesti tukipalvelujen piiriin?

Poliisi välittää uhrin suostumuksella hänen yhteystietonsa tukipalvelujen tarjoajalle, jos uhri on erityisen suojelun tarpeessa tai jos rikoksen luonne tai uhrin henkilökohtaiset olosuhteet sitä muuten edellyttävät. Poliisiin tulee kertoa ihmiskaupan uhrille tarkoitetusta avusta ja esittää uhria hänen suostumuksellaan ihmiskaupan uhrien

auttamisjärjestelmään.

Miten rikoksen uhrin yksityisyyttä suojellaan?

Uhrin yksityisyyden suojaamiseksi tuomioistuin voi tietyin edellytyksin käsitellä asian ilman yleisön läsnäoloa sekä määrätä oikeudenkäyntiasiakirjat ja tuomion tarpeellisin osin salassa pidettäviksi. Uhri voi pyytää tätä tuomioistuimelta. Tuomioistuin voi joissakin asioissa määrätä myös uhrin henkilöllisyyden pidettäväksi salassa. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi seksuaalirikokset.

Edellyttääkö tukipalvelujen saaminen rikosilmoituksen tekemistä?

Ei edellytä.

Uhrin henkilökohtainen suojele, jos häntä uhkaa vaara

Millaista suojele on saatavissa?

Uhrin voidaan joissakin tapauksissa kuulla oikeudenkäynnissä näkösuojan takaa, videoyhteyden avulla taikka ilman syytetyn tai yleisön läsnäoloa. Uhrin kuulustelu voidaan joissakin tapauksissa tallentaa videolle ja tallennetta käyttää todisteena oikeudenkäynnissä, esimerkiksi silloin, jos uhri on alle 18-vuotias.

Uhrin yksityisyyden suojaamiseksi tuomioistuin voi tietyin edellytyksin käsitellä asian ilman yleisön läsnäoloa sekä määrätä oikeudenkäyntiasiakirjat ja tuomion tarpeellisin osin salassa pidettäviksi. Uhri voi pyytää tätä tuomioistuimelta. Tuomioistuin voi joissakin asioissa määrätä myös uhrin henkilöllisyyden pidettäväksi salassa. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi seksuaalirikokset.

Tuomioistuin harkitsee oikeudenkäynnin järjestelyt ja suojeletoimenpiteet aina tapauskohtaisesti ottaen huomioon sen, ettei puolustukselle kuuluvia oikeuksia rajoiteta. Tuomioistuimen ratkaisu voi siten poiketa aiemmin tehdystä arviosta.

Vakavissa uhkatilanteissa uhri voi hakea yhteystietojen salaamista, turvakieltoa, lähestymiskieltoa taikka jopa nimen tai henkilötunnuksen muuttamista. Uhri voidaan vakavimmissa tilanteissa ottaa todistajansuojeleuohjelmaan. Lisätietoja näistä saa viranomaisilta tai tukipalveluista. Jos lähestymiskiellon suojaama henkilö muuttaa toiseen EU-valtioon ja kokee tarvitsevansa suojele myös siellä, hän voi pyytää lähestymiskiellon määränneeltä tuomioistuimelta eurooppalaista suojelemääräystä.

Lähisuhdeväkivallan uhrille tai uhan alla elävälle henkilölle voidaan laatia viranomaisyhteistyössä turvasuunnitelma osana moniammatillista riskinarviointia (ns. Marak-malli).

Ihmiskaupan uhrilla on oikeus turvalliseen majoitukseen, mikä voi tarkoittaa tarvittaessa erityisiä ja eritasoisia turvajärjestelyjä asumisen turvallisuuden takaamiseksi. Vakavimmissa tilanteissa ihmiskaupan uhrin turvallisuus voidaan taata erityisessä turvallisen majoituksen yksikössä, lisäksi voidaan hankkia teknisiä laitteita tai vartiointipalvelua. Kaikkien vakavimmissa tilanteissa myös ihmiskaupan uhri voidaan ottaa todistajansuojeleuohjelmaan. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä on viranomaistoimintaa ja auttamisjärjestelmä tekee tarvittaessa yhteistyötä poliisin kanssa uhrin suojelemiseksi.

Kuka suojele antaa?

Poliisi arvioi uhrin suojele tarpeen ja tarvittavat toimenpiteet uhkatilanteissa. Suojelesta päättävä viranomainen riippuu siitä, mistä toimenpiteestä on kysymys (ks. edellä). Lisätietoja suojeletoimenpiteistä saa viranomaisilta tai uhrien tukipalveluista.

Arvioidaanko uhrin tilannetta sen selvittämiseksi, voiko rikosentekijä aiheuttaa hänelle lisävahinkoa?

Viranomaiset arvioivat uhrin erityiset suojele tarpeet esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä sekä näissä tarvittavat suojeletoimenpiteet. Suojeletoimenpiteiden tarkoituksena on suojele uhria lisäkärsimyksiltä, pelottelulta tai

kostotoimilta esitutinnan ja oikeudenkäynnin aikana. Arviointi tehdään yhteistyössä uhrin kanssa ja siinä otetaan huomioon uhrin henkilökohtaiset ominaisuudet, olosuhteet ja rikoksen laatu.

Arvioidaanko uhrin tilannetta sen selvittämiseksi, voiko hänelle aiheutua lisävahinkoa rikosoikeudenkäyntimenettelyn vuoksi (rikostutinnan ja oikeudenkäynnin aikana)?

Viranomaiset arvioivat uhrin erityiset suojelutarpeet esitutinnassa ja oikeudenkäynnissä sekä näissä tarvittavat suojelutoimenpiteet. Suojelutoimenpiteiden tarkoituksena on suojella uhria lisäkärsimyksiltä, pelottelulta tai kostotoimilta esitutinnan ja oikeudenkäynnin aikana. Arviointi tehdään yhteistyössä uhrin kanssa ja siinä otetaan huomioon uhrin henkilökohtaiset ominaisuudet, olosuhteet ja rikoksen laatu.

Millaista suojelua erittäin haavoittuvassa asemassa olevat uhrin voivat saada?

Vakavissa uhkatilanteissa uhri voi hakea yhteystietojen salaamista, turvakieltoa, lähestymiskieltoa taikka jopa nimen tai henkilötunnuksen muuttamista. Vakavimmissa tapauksissa uhri voidaan ottaa todistajansuojeluohjelmaan. Lisätietoja näistä saa viranomaisilta tai tukipalveluista.

Onko alaikäisillä uhreilla erityisiä oikeuksia?

Alaikäiset (alle 18-vuotiaat) ovat haavoittuvia uhreja ja voivat sen vuoksi tarvita erityisiä suojelutoimenpiteitä. Alaikäistä uhria voidaan suojella esimerkiksi siten, että hänen kuulustelunsa tallennetaan esitutinnassa videolle ja tallennetta käytetään todisteena oikeudenkäynnissä.

Alaikäisellä rikoksen uhrilla voi olla oikeus oikeudelliseen avustajaan valtion varoista. Jos lapsen huoltaja on epäiltyä lapseen kohdistuneesta rikoksesta, tulee lapselle määrätä myös edunvalvojan sijainen rikosprosessiin.

Alaikäisellä ihmiskaupan uhrilla on oikeus ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän palveluihin. Ihmiskaupan uhriksi joutuneelle lapselle, jolla ei ole oleskelulupaa määrätään aina edustaja, jos hän on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa. Ihmiskaupan uhriksi joutuneelle lapselle, joka on Suomen kansalainen tai jolla on oleskelulupa, voidaan määrätä edunvalvojan sijainen. Ihmiskaupan uhriksi joutuneella alaikäisellä uhrilla on oikeus oikeusavustajaan valtion varoista, mikäli rikoksen esitutkinta aloitetaan Suomessa.

Kun rikos johtaa uhrin kuolemaan, mitkä ovat perheenjäsenten oikeudet?

Kun rikos johtaa uhrin kuolemaan, laissa määritellyt uhrin perheenjäsenet ovat asianomistajan eli rikoksen uhrin asemassa. Heillä on tällöin samat asianomistajan oikeudet kuin muilla rikoksen uhreilla.

Mitkä ovat rikoksen uhrin perheenjäsenten oikeudet?

Myös uhrin perheenjäsenillä on mahdollisuus käyttää uhrien tukipalveluja.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään voidaan ottaa myös ihmiskaupan uhriksi joutuneen henkilön Suomessa oleva alaikäinen lapsi.

Voiko rikoksen uhri osallistua sovitteluun? Millä ehdoin? Onko rikoksen uhri turvassa sovittelun aikana?

Rikosasioita voidaan sovittaa, jos sekä uhri että epäilty suostuvat siihen. Lisäksi edellytetään, että epäilty vahvistaa pääasiat tapahtumien kulusta ja että sovittelu on uhrin edun mukaista. Sovittelu on maksutonta, luottamuksellista ja aina vapaaehtoista, ja sen voi myös halutessaan lopettaa kesken missä vaiheessa tahansa. Koulutetut, vapaaehtoiset sovittelijat auttavat rikosasian osapuolia keskustelemaan tapahtuneesta ja sopimaan rikoksesta aiheutuneiden haittojen hyvittämisestä ja vahinkojen korvaamisesta uhrille. Palvelua saa sovittelutoimistoista kaikkialla maassa.

Sovitteluun osallistuvilla osapuolilla on pääsääntöisesti oikeus käyttää sovittelutapaamisissa avustajaa tai tukihenkilöä. Sovittelijat ammattihenkilöstön ohjauksessa arvioivat ja varmistavat konfliktin osapuolten turvallisen kohtaamisen ja tarvittaessa keskeyttävät prosessin. Sovittelu tulee keskeyttää, jos osapuoli peruuttaa suostumuksen tai on syytä epäillä, ettei suostumus ole vapaaehtoinen.

Missä rikoksen uhrin oikeuksia koskeva laki on saatavilla?

Keskeisiä uhrin oikeuksia rikosoikeudellisessa menettelyssä koskevia lakeja ovat esitutkintalaki (805/2011) ja laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997). Ihmiskaupan uhrien oikeudesta auttamistoimiin säädetään laissa kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (746/2011). Nämä ja muut lait löytyvät verkosta <https://finlex.fi/fi/>.

■ Päivitetty viimeksi: 09/07/2025

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.